

„Privandranec“

»Privandranec!« Ta beseda je padla na učiteljsvo zelo močno poudarjena. Pričakovali smo jo kot logični zaključek za celo vrsto izpadov na naš stan. Na vse take in slične otroške poizkuse nismo nikdar odgovarjali in tudi tokrat živimo v upanju, da nam udarec ne bo škodoval. Živimo pač v času, ko so gotovi krogi napovedali učiteljsvo neizprosno boj in ko se mora ono boriti za svoje najprirodnejše pravice. Ker je pa boj brez vsakih stvarnih razlogov, je »privandranec« le izraz mržnje do našega stanu. Kaže nam nazorno, kako malo odgovornosti čutijo gotovi ljudje do svojega naroda in kako malenkostno je njih razumevanje za resnične narodove potrebe.

S »privandranec« so hoteli učiteljski stan končno popolnoma ponižati, zbiti zadnje opore, ki bi ga zrušile z njegovih sedanjih trdnih položajev. Žalitev in obrekovanje učiteljeve osebnosti so prihranili kot zadnje in najuspešnejše sredstvo. Druhih nimajo več!

Da je bila beseda »privandranec« v tem primeru vzeta iz slovarja zaničevalnih izrazov z najhujšimi nameni, je povsem jasno, in da pomeni grobo žalitev osebe, kakor tudi državnega nastavljenca, je tudi razumljivo. Da so jo pa njeni tvorci in iniciatorji uporabili samo za učiteljski stan, nam je razumljivo.

Učitelj med mladino in narodom; človek, ki mogoče edini v kraju dela za ljudstvo, je nevaran. V očeh naroda mu je zato treba zmanjšati ugled, saj je njegova vloga preveč odločilna in važna. Pod vsem tem zlonamernim prizadevanjem nasprotnikov se skriva dragoceno priznanje učiteljevega dela med narodom, priznanje, ki daje gotovim gospodom neprestano povod za izpade.

Učiteljsvo je mirno sprejemalo vse te napade, saj nanje ne more in ne sme odgovarjati. »Napredek in prosveta to naša bo osveta!« pravi Aškerc in tega načela se držimo tudi mi.

Da pa je »privandranec« v očeh javnosti še bolj klavarna pojava, so mu naprtli še lažnivost. Verjeti se mu namreč ne sme ničesar in nezaupljiv moraš biti napram njemu!

Zakaj?

Iz kakšnih razlogov?

Kakor smo uvodoma ugotovili, je vse delo proti učiteljsvu le posledica mržnje do njega, oziroma do njegove odločilne vloge med ljudstvom. Zato je pri vsem tem toliko otipljive nesmiselnosti, da bi jo prav lahko časopisi priobčili pod rubriko »Vsak dan ena«.

Tako poročanje rodi kolikor toliko pri posameznikih odvratno stališče proti učiteljsvu in ustvarja strupeno atmosfero med narodom. Kje naj le išče učiteljsvo moralne opore za svoje pošteno delo, ako mu skušajo omajati prav vse položaje in so se celo lotili njegove osebne časti?

Učiteljsvo ni nikdar klonilo pred takimi napadi in bo preskočilo tudi zadnji prepad, ki ga skušajo umetno napraviti med njim in narodom. Take gonje ga samo tesneje združujejo, nikdar ni bilo tako solidarno, kakor ravno sedaj. Vsi poizkusi, vnesti v njegove vrste razdor ali mu škodovati na ugledu, so se izjalovili. Njegovo delo je nad vsako politiko in zaupanje večine naroda v njegovo pomoč je le prevelika. »Privandrovstvo« mu zato ne more škodovati, škodovalo bo le kvečjemu tistim, ki so se postavili na položaje naših sodnikov in krvnikov!

Nova gledanja v zemljepisnem pouku je prikazal učitelj mešč. šole Albert Zerjav s predavanjem Problemi gospodarske geografije ter njena didaktika. S svojimi izvajanci je naznačil bežen pregled šolske in znanstvene geografije. Dosedanje statično gledanje v zemljepisnem pouku se mora umakniti sodobnemu dinamičnemu dogajanju. Učitelj mora poznati strukturne posebnosti predmeta ter pravce ljudskih potreb, ki poudarjajo razne panoge iz področja geografije. Predavatelj je podal celoten sistem zemljepisne znanosti: od nauka o zemlji preko fizične geografije in biogeografije do antropogeografije (geopolitika, politična geografija, gospodarska in vojaška geografija). Posebej se je pomudil pri naših zemljepisnih učbenikih, kjer najdemo v veliki meri pokrajinoopisje in nekaj suhoparnih podatkov. Manjkajo objektivni potopisi, gospodarski položaji, življenjske, politične in kulturne razmere, trgovina, nova raziskovanja in odkritja. Razni problemi, n. pr. problem gostote prebivalstva, notranja in zunanja emigracija našega naroda, itd., naj bi bili bolj poudarjeni. Podrobno je prikazal probleme gospodarske in ekonomske geografije z navedbo literature — posebno slovenske. Gospodarski zemljepis naj dobi v ljudski šoli, posebno v višji, svoj poudarjenjši not. Predavatelj prikaže razne delovne enote za pouk zemljepisja, n. pr.: Naša obleka; odkod dobivajo naše tvornice bombaž, zakaj se ljudje ne oblačijo več v domačo obleko, zakaj propada naša nar. noča, itd.

Dvorana učiteljske šole se je napolnila poslušalcev, ko so podajali poročila o »svojem poizkusnem delu in njegovih rezultatih« naši učiteljski praktiki. Vsak dela v svojem pravcu v različnih danih pogojih. Eden s hribovske dvorazredne z natrpanimi razredi, drugi z višje organizirane podeželske šole, a tretji s predmestne šole. Slučaj je nanesel da so vsi podali sliko iz višjih razredov. Mogoče bi bilo tu potrebno, pokazati delo vseh stopenj. Poročila so bila zanimiva zaradi tega, ker so predavatelji podali rezultate iz različnih krajev z različnimi prilikami, še interesantnejše pa je bilo osebno gledanje teh treh posameznikov na sodobno šolsko delo v duhu Gaudigove delovne šole, šolski upravitelj Jurancič Josip se zavzema za priložnostno svobodni strnjeni pouk, a učitelj Ledinek Miloš se bolj ogreva za vezan strnjeni pouk — življenjska okrožja.

Pričakovati je bilo, da se bo kdo oglašil in vpraševal tri različne struje ter skušal prikazane rezultate razčleniti in prikazati različnost poti in pojmovanja sodobne šole, a obenem pri vseh treh prikazati edinstven cilj: pomagati mladini v sodobnem kaosu.

Prof. Gustav Šilih je na svojstven in pregleden način razvil »teorijo učnega postopka«, in to od učnih slik do strnjene pouka. Razčlenjajoč bistvo in potrebo zgradbe pouka je rekel: notranja zgradba učne enote nekako sliči zgradbi drame, metoda je notranja nujnost. V delu lahko prevladuje eden izmed treh bistvenih momentov: psihologizem, logicizem ali sociologizem. Kateri naj prevladuje? Predavatelj stavi zahtevo, da »pravi pouk zahteva zgradbo, ki ustreza logični zgradbi snovi in šele v drugi vrsti ozir na otroka!« Predavatelj je na primerih prikazal zgradbo učne enote pri vaznejših zastopnikih smeri učnega dela:

I. Herbartovci (Herbart-Zeller-Rein) so postavili štiri, oz. pet stopenj dela (formalne

¹ Podrobno poročilo izide predvidoma v »Popotniku«.

stopnje) na osnovi asociacijske psihologije. Herbartovci so psihologi.

II. Scharrelmann (ca. 1912) normira svoje delo v smislu umetnostne struje v treh stopnjah oz. načelih: detajliranje, motiviranje in moderniziranje. Tudi psihologizem.

III. Gaudig poudarja v skupinskem delu svobodno duhovno dejavnost, kjer učitelj stavlja delovne cilje pouka. Gaudig in naslednik Scheibner poudarjata stvarno-logični moment učnega dela, kar kaže nekako oddaljevanje od čistega psihologizma.

IV. Dalton-plan poudarja svobodo dela v izbiri dela v okviru tedenske ali mesečne naloge s podrobnimi metodičnimi navodili. Delo se vrši v šolskih delavnicah-laboratorijih. Hiba Gaudigovcev je, da je socialni moment zapostavljen, a individualizacija pritrana do viška. Češki reformator Přihoda pa nasproti temu stavlja zahtevo: individualizacija pouka in kolektivizacija vzgoje.

V. Od naših domačih je omenil prof. Demarina in učitelja Paviča kot izrazita psihologa. Pri našem pedagogu E. Vrancu je pa povedal: Psihologizma ni, upošteva stvarno-logični moment in psihološko stran. Nastopa nevarnost sociologizma. O strnjem pouku iznaša mišljenje, da to ne more biti metoda, temveč le gola razporeditev snovi. — »V vseh naših stremiljih in iskanjih nam mora biti vodilo, da spravimo v sklad stvarno-zakonitost snovi in vprašanje dece.«

Iz svojega dolgoletnega intenzivnega študija podeželja nam je podal šolski upravitelj Josip Jurancič vzroke »obubožanja širokih ljudskih plasti ter njega posledice za vzgojo.« Predavanje je prikazalo sliko današnjega podeželja — gospodarsko, socialno in etično — ter kako se ta izraža pri šolskem delu. Po karakternih označitvi kmetijskih prebivalcev poskuša predavatelj prikazati vzroke. Dotakne se zgodovinskega razvoja človekovega gospodarstva: prehod od lovca do kmeta, življenje v srenjah (prakovlektiv), nastanek podložništva, razvoj individualizma po franc. revoluciji, gospodarski liberalizem. Industrija se je zracionalizirala, mala kmetijska posest se ni mogla. Iz dobe združ in srenj kaže srbska narodna poezija visok ljudski etos. Neprestano nihanje cen kmetijskih proizvodov in nemožnost človeku primerne življenja silijo kmetijskega človeka v nepoštenost, postaja spekulant in konjunkturist. Delo iz noči v noč ovira vzgojo otrok. Propadanje in obubožanje širokih kmetijskih plasti traja že 100 let in daje svojo noto karakterju, čustvu in morali kmetijskega človeka. Glavni vzrok je rastoče in danes do vrhunca pretirano nesorazmerje med visoko zracionalizirano industrijo in skrajno nerentabilno izrabo male kmetije.

Iz vrst tečajnikov se je iznesla želja, da bi naj bili bodoči tečaji zaokrožena celota tako, da bi se vsa predavanja stikala v neki osrednji točki, oz. izhajala iz osrednjega problema. V tem primeru bi bilo tudi idealno, da bi posamezni predavatelji pristopovali celotnemu tečaju. Upamo, da bo do četrtega tečaja postala marsikatera misel, ki je bila izrečena na tečaju, v naši vzgojni in učni praksi tudi meso, oziroma vodilo in pomoč pri delu.

M. Ledinek.

Nalivna peresa najnovejšega sistema dobite po ugodnih cenah v Učiteljski knjigarni. Cene od 12 do 400 din.

Jasni se!

(Po III. počitniškem pedagoškem tečaju Pedagoške centrale v Mariboru)

(Konec.)

»Mogoče se kdo čudi, da zavzemam danes drugačno stališče do strnjene pouka in računstva v sodobni šoli, kakor sem ga pred leti. Človek se razvija in dobiva drugačne poglede.« je nekako zaključil ravnatelj Franjo Fink svoja temeljita izvajanja o »novih poteh v začetnem računskem pouku.«

Postavil se je na stališče, da je strnjeni pouk podlaga sodobnemu računskemu pouku. Računsko pojmovanje in razumevanje je graditi na zakladu, ki ga učenec prinese s seboj. Za marsikoga je bila nova trditve, da dobi otrok prej in laže pojem števil 2 in 3. pojem 1 šele pozneje kot podatek kontrasta. Otroci šteje smiselno in ne abstraktno. Tudi ne sega njegova številčna vrsta le do gotove meje, n. pr. 20, temveč mnogo delj, kakor daleč pač zna šteti (v čeških poskusnih šolah računajo do 100 in preko, a brez prehodov preko desetice). Predavatelj navaja po dr. Kollerju (Der neue Weg im ersten Rechenunterricht), ki je razširil delo Kühnela (Neubau des Rechenunterrichts), napake sedanjega računskega pouka: Ne ponazorimo za umetnimi nazorili (simboli), temveč z resničnimi in stvarnimi predmeti! Pozabljamo, da je v otrocih neka sila, samodelavnost, ki jo je treba sprostiti, pozabljamo pa tudi, da otroci že poznajo številno vrsto. Najtežja je pa napaka, da združujemo preveč težko v eno časovno obdobje: pojem števila, obrazec in še

operacije s formulami. Te posamezne težkoče treba razčleniti, dati možnost razvoja. (Pojem enačbe, n. pr. 4 + 2 = 6, šele v 4. mesecu.)

Sodobno šolsko delo zahteva razumevanje, ne le drill, a danes ni v naših šolah ne drila in ne razumevanja.

Učitelj mešč. šole Janko Pirc je govoril o uporabi projektov v računskem pouku in o geometrijskem predočavanju kot nazorilu pri računskih operacijah. V prvem delu je vzporedil metodo problemov in metodo projektov. Metoda problemov osvaja naslanja na miselno delo, znajti se v situaciji, naučiti otroka misliti, samostojno rešiti dano nalogo. Pobudo k mišljenju damo z vprašanjem, problemom. Računske uganke! Sumiranje raznih izkušenj usposablja učenca za računsko mišljenje. Nasprotno je pa metoda projektov produktivno delo. Delo organizirati, prirediti z uporabo in slediti produktivnosti šolskega dela. Ves pouk je skoncentriran na gotov objekt, zajame večje učne enote, a se v delu drobi prav za prav v posamezne probleme.

Zanimiva so bila izvajanja o uporabi geometrijskih oblik v računskem pouku kot ponazorili. V stvarnih primerih je predavatelj prikazal, kako se ponazori velikost števil, razmerja, ulomke in posamezne operacije. Dajmo našemu šolskemu delu čim večjo pestrost in olajšajmo s tem delo učencem.

»V knjigi so izšla tale moja dela: 'Očiščenje', 'Kdo je kriv?', 'Orači', 'Daj nam danes naš vsakdanji kruh' in 'Poslednji dnevi življenja'. Nekateri stvari so v dramatični obliki.

Angelo Cerkenik.

Za oder sploh rad pišem. Nekaterim sem celo bolj znan kot avtor dram. V Ljubljani sta se uprizorili 'Greh', 'Roka pravice', v Mariboru pa so igrali: 'Očiščenje', 'Greh', 'V vrtincu' in 'Kdo je kriv?' Če dodam še, da je mnogo mojih krajših stvari v prozi razmetanih po raznih listih in revijah, bi bilo povedano menda vse.

»Čul sem, da je izšlo nekaj tvojih del v prevodih.«

»Ena knjiga je izšla v hrvaščini pod naslovom 'Kroz rad', nekaj krajših novel pa je prevedenih v bolgarščino in nemščino.«

»Kdaj in zakaj si se začel ukvarjati z mladinskim leposlovjem?«

Cerkenik je popil požirek vode in je pripovedoval:

Albert Širok:

Razgovor z Angelom Cerkenikom

Po poklicu je Cerkenik železniški uradnik. Potuje mnogo in potuje rad. Službeno in neslužbeno.

Pred dobrim mesecem se je še paril v poletnem Beogradu. Pred nekaj tedni si ga lahko srečal v vrvežu svetovne razstave v Parizu in ni še dobro pospravil kovčegov, že se spet odpravlja za nekaj tednov v Dubrovnik.

Zanj ni razdalj. Poznati vso srednjo Evropo in v njej vsa velemesta: Rim, Dunaj, Berlin, London, Pariz.

Taki ljudje govorijo mnogo in samozavestno.

Kdor bi sodil po vsem tem, da je Cerkenik nemiren bohemski tip, igrača čustvom, se moti. Ko ne potuje, je njegovo življenje dokaj enolično.

Ob sobotah ga srečaš v kavarni, v nedeljo gre v gledališče ali v kino, drugače je doma. Njegov urnik izgleda nekako takole: urad, obed, čitanje, radio, literarno delo... Odmoru so kratki.

Omamam se ne vdaja; ne pije in ne kadi. Le črno kavo ljubi, a to zelo. Čim močnejša je, tem rajši jo ima.

V soboto sem ga presenetil v kavarni: »Tvoj 'Ovčar Runo' je pravkar izšel.«

Odložil je liste in z veseljem segel po knjigi. Medtem, ko je listal po njej in pregledoval ilustracije, sem mu razodel, da bi rad napisal kratak razgovor za »Tovariša«.

»Če je to nujno potrebno!« je rekel z nasmehom.

Natakar je prinesel črno kavo. Obrnil sem se do Cerkenika in ko sem si prižgal cigareto, sem ga vprašal: »Povej mi kaj o svojem literarnem delu.«

Odložil je knjigo in se zamislil za trenutek.

srčna potreba. Skratka: moral sem stvar napisati. Šele po tem delu sem se oddahnil.

Po dolgem opazovanju psa sem spoznal, da je dobro razvit in razumen pes po svojem značaju, po svoji življenjski radosti in po svoji razumski sposobnosti v mnogočem podoben veselému, zdravému, razposajenemu otroku. Zato sta si tudi pes in otrok skoraj vselej prav dobra tovariša in prijatelja. Menil sem torej, da bo povest otrokom ugajala, da jo bodo brali z veseljem, kajti v povesti bo našel marsikaj, kar je že sam opazoval pri domačem psu, drugim bo pa nudilo vsaj delno nadomestilo za tovarištvo, ki ga nekateri srečnejši lahko dejansko uživajo.«

Obmolnil je.

Zunaj je začelo liti. Pri vratih so se pojavili novi gostje, poznalo se je že od daleč, da jim niti dežniki niso mnogo zalegli.

Cerkenik je med njimi pozdravil znanca, nato je nadaljeval:

»Snov je vzeta iz resničnega življenja. Podobno odisejado je neki pes zares doživel. Tudi vse anekdote so povzete po resničnih dogodkih, le da se niso vršili tako lepo po redu kot v knjigi, kjer so zvezane v organsko celoto. Čut orientacije pri psu je nekaj čudovitega! Moja dognanja v tem pogledu so sad dolgega opazovanja psa. Da nisem bil na krivem potu, dokazuje tudi študija 'Orientierung und Richtungsvermögen' dr. Bostiana Schmidta v 8. številki letošnjega 'Kosmosa'.

Zanimive so razne pasme psov. Za junaka povesti pa sem vzel prav našega domačega tako zvanega ilirskega ovčarja, zato ker pretega po svoji lepoti, po svoji srčnosti in zvestobi vse druge tuje ovčarske pasme.«

Govorila sva še o tem in onem. Čas je naglo potekal. Kavarna se je začela počasi prazniti. Plačala sva tudi midva in sva šla.

Zunaj je bila že črna noč. Pravkar je prenehalo liti. Po razmočenih cestah so žarko odsevale električne luči.

Nebo je bilo še vse črno, le tu pa tam so se začeli oblaki trgati. V globokih razpoklinah so zasijale zvezde tako živo in tako nizko, da bi lahko kar z roko segel po njih.